

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบระบบแปลงใหญ่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สรุปผล

ตอนที่ 1 ข้อมูลการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

1.1 การศึกษาความเป็นมาของการรวมกลุ่ม โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เริ่มจัดตั้งขึ้นโดยเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ร่วมกับสำนักงานเกษตรกรอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผ่านการอนุมัติจากการประชุมขับเคลื่อนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ วันที่ 24 มกราคม 2560 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 76 ราย พื้นที่รวมประมาณ 311 ไร่ ทั้งนี้การดำเนินงานของกลุ่มมีเป้าหมายและแผนการพัฒนา ได้แก่ 1. การลดต้นทุนการผลิต มีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังนี้ การจัดตั้งกองทุนปุ๋ยหมักเวียน การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี เช่น การผลิตและใช้จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง น้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมตามหลัก GAP 2. การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยใช้สารเคมีและปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องและปลอดภัยตามช่วงระยะเวลาการผลิตพืช 3. การบริหารจัดการ การจัดตั้งกลุ่ม โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการและมีการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกมีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ร่วมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตด้วยกัน 4. การตลาด มีการพัฒนาให้กลุ่มมีความมั่นคงทางการตลาด มีการร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดต่างพื้นที่ในการทำตลาดประมุขขายผลผลิตตามเกรดคุณภาพมังคุด

1.2 การศึกษาจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน

1.2.1 เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต การบริหารจัดการ และร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

1.2.2 เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพมาตรฐาน

1.3 การศึกษาวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าร่วมประชุมรวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ 4 เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน การถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด และสรุปบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

1.4 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.30 อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 42.1 สถานภาพสมรส ร้อยละ 63.2 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 90.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 60.5 และส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มในระยะเวลา 1-2 ปี ร้อยละ 94.7

นอกจากนี้ พบว่า สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ สถานะของแปลงผ่าน GAP 28 คน และไม่ผ่าน GAP จำนวน 48 คน พื้นที่แปลงปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน 3 แปลง สมาชิกมีการทำบัญชีต้นทุน จำนวน 3 คน นอกนั้นไม่ได้ทำบัญชีต้นทุน จำนวน 73 คน และจำนวนผลผลิตปีที่ผ่านมา (ปี 2560) 500-700 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งคุณภาพผลผลิตที่เป็นเกรดส่งออกและเกรดทั่วไปร้อยละ 20-80 ส่วนด้านการตลาดมีเพียง 1 คนเท่านั้นที่มีผู้รับซื้อประจำ ส่วนที่เหลืออีก 75 คน ขายให้กับตลาดทั่วไป

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการวางแผน ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร และด้านการควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59, 3.57, 3.48 , 3.43 และ 3.41 ตามลำดับ

ส่วนการสนทนากลุ่มฯ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม จำแนกเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน ทางกลุ่มยังไม่มีวางแผนในการจัดการผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากยังไม่เข้าใจในเรื่องของกลไกระบบการตลาดที่ชัดเจน กลุ่มได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม และทุกคนคิดว่าหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนมีผลดีต่อกลุ่ม ส่วนระเบียบข้อบังคับของกลุ่มสมาชิก ทุกคนคิดว่ายังไม่ควรมีการปรับปรุง

กฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงของกลุ่ม ให้คณะกรรมการเป็นผู้ตกลงร่วมกันเอง การวางกฎกติกา เจ้าหน้าที่ยกวางขึ้นมาแล้วให้สมาชิกกลุ่มร่วมลงความคิดว่ายอมรับหรือไม่ เช่น

1. วิธีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ใครเก็บผลโดยเขย่าต้นมังคุดจะไม่ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม

2. ห้ามใช้สารเคมี หรือห้ามใช้ยาฆ่าหญ้า
3. สมาชิกกลุ่มจะต้องคัดแยกเกรดผลผลิตของตนเองมาจากสวนก่อนที่จะนำผลผลิตมาส่งที่กลุ่ม
4. การที่ผลผลิตของสมาชิกจะอยู่ในเกรดเอ และเกรดบีนั้น อยู่ที่คณะกรรมการฝ่ายคัดแยกของกลุ่มเป็นผู้คัดแยกผลผลิตของสมาชิกอีกครั้ง เพื่อต้องการสร้างบรรทัดฐานของคุณภาพผลผลิตให้เหมือนกัน

ทั้งนี้กลุ่มได้เพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการตลาดและการบริหารจัดการ โดยวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้โดยเฉพาะเรื่องการผลิต มีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ทุกคนคิดว่าการวางแผนการผลิตและการตลาดถือว่าสำคัญมาก และสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในด้านการวางแผน การทำกิจกรรมร่วมกัน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มจากการวิจัยนี้ คือ

1. การมาประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน
2. ไม่มีการทำวาระการประชุม
3. สมาชิกกลุ่มขาดประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม
4. ขาดความรู้เรื่องเกี่ยวกับการตลาด
5. ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการกลุ่ม

สำหรับการวางแผนบริการจัดการของกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 แผนหลักๆ คือ

1. แผนการผลิตของกลุ่ม คือ ทำแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามหลัก GAP ลดต้นทุนการผลิต เป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์โดยเน้นการใช้ปุ๋ยชีวภาพเป็นหลัก และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยเสริม

2. แผนการตลาด คือ การคัดเกรดมังคุด การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์

2.1 การคัดเกรดมังคุด

2.1.1 มังคุดส่งออก ยังบริโภคไม่ได้ เพราะส่วนเนื้อกับเปลือกยังไม่แยกจากกัน

2.1.2 มังคุดบริโภค มังคุดสุกตลาดจะแคบกว่ามังคุดระยะ 2 คือ ระยะที่เป็นสายเลือด ซึ่งตลาดกว้างกว่า เพราะจะเก็บไว้ได้นานกว่า

2.2 การกำหนดราคา ทางกลุ่มใช้การประมูลราคาร่วมกับกลุ่มอื่น จึงทำให้กลุ่มไม่สามารถเป็นผู้กำหนดราคาของตนเองได้ ทั้งนี้มีหลักการตั้งราคา คือ การตั้งราคาแต่ละเกรดให้ต่างกัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาผลผลิตให้ได้เกรดสูงขึ้น

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย ในระยะแรกสำนักงานเกษตรหาตลาดให้เกษตรกร โดยให้การประมูลราคา ร่วมกับกลุ่มอื่น ในอนาคตมีแผนจัดทำตลาดโดยวิธีการประมูลของกลุ่มเอง โดยการรวบรวมผลผลิต และติดต่อให้มีพ่อค้าหลายๆ รายมารับซื้อด้วยวิธีการประมูล และวางแผนขยาย ตลาดไปยังประเทศคู่ค้า

2.4 ทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมทางการตลาด

2.2 ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร การดำเนินการของกลุ่มมีความชัดเจนทางด้านการก่อตั้ง โดยมีการเลือกประธาน รองประธาน และคณะกรรมการ เพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็น รูปธรรมและมีผังโครงสร้างชัดเจน และมีการขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของ สมาชิกกลุ่มเพื่อความเป็นรูปธรรมของการรวมกลุ่มและเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

ทั้งนี้กลุ่มแปลงใหญ่มังคุดมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิก คือ เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ ทำสวนมังคุดเป็นหลัก ต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ยอมรับกฎ กติกา และระเบียบ ของกลุ่ม โดยมีจัดการประชุมเพื่อแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มและชี้แจงวัตถุประสงค์ของ การจัดตั้งกลุ่ม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

ส่วนประธาน และรองประธาน 2 คน ที่สมาชิกคัดเลือกกันเอง อายุประมาณ 40-50 ปี ถ้า อายุเกินจะแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของคณะทำงานมาประชุมเลือกคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ ส่วน คณะกรรมการ แบ่งหน้าที่เป็น 3 ฝ่าย คือ 1. ฝ่ายบริหารจัดการ เรื่องการรวบรวมผลผลิต การคัดแยก และการรับซื้อผลผลิตมังคุดจากสมาชิก 2. ฝ่ายการคัดแยกและบรรจุ โดยใช้สมาชิกกลุ่มซึ่งได้เข้ารับการ อบรมการคัดแยกและบรรจุแล้ว 3. ฝ่ายขนน้ำหนัก คณะกรรมการกลุ่มนำมังคุดที่คัดแยกเกรดแล้ว ชั่ง น้ำหนักขึ้นรถ เพื่อนำไปประมูลราคา ร่วมกับกลุ่มอื่น

2.3 การจัดคนเข้าทำงาน อาศัยการแบ่งงานตามความเหมาะสมและความถนัดในการ ทำงานของสมาชิก แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้าน การตลาดและบัญชี

2.4 การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำกลุ่มได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมจากการ เป็นประธานในการประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกกลุ่ม 2 ครั้ง ภายหลังจากเข้าศึกษาวิจัย โดยเป็นการ ดำเนินการด้านผู้นำอย่างเป็นทางการครั้งแรกตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มมา และยังมีบทบาทในการวางแผนการผลิตและการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรมโดยนำกลุ่มไปขึ้นทะเบียนระบบแปลงใหญ่ มังคุด

2.5 การควบคุม จากการประชุมสามัญกลุ่มสมาชิก ครั้งที่ 2 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 มีวาระการรับรองร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มพร้อมด้วยคณะกรรมการกลุ่มได้ดำเนินการยกร่างระเบียบเพื่อให้ที่ประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกทุกคนได้รับทราบและรับรองร่างระเบียบดังกล่าว เป็นผลจากการเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มที่ต้องมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมสมาชิกให้ดำเนินการภายใต้กรอบระเบียบที่กำหนดขึ้นมา และสมาชิกทุกคนเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความชัดเจนในการบริหารจัดการที่มีเครื่องมือในการควบคุม คือ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 จำแนกได้ดังนี้ จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

ระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 3.32 และ 3.31 ตามลำดับ

ส่วนการสนทนา พบว่า สมาชิกบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในด้านการรับผลประโยชน์ การวางแผน การปฏิบัติการ เนื่องจากการรวมกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่นั้น สมาชิกในกลุ่มได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นความรู้จากการฝึกอบรม การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และต้นทุนในการผลิตลดลง แต่ทั้งนี้สมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผลค่อนข้างน้อย ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สมาชิกจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางไลน์กลุ่ม ทำให้สมาชิกไม่สามารถรับข้อมูลได้ทั่วถึง นอกจากนี้สมาชิกบางรายไม่เข้ามีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเอง จึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เต็มที่ อีกทั้งด้านการวางแผนนั้นสมาชิกอาจมีความเห็นว่าหลาย กิจกรรมในด้านการวางแผนเกิดจากการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม ส่วนสมาชิกเป็นเพียงผู้คอยตาม หรือเลือกว่าสิ่งใดดีที่สุดสำหรับตนเองเท่านั้น

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

4.1 จุดแข็ง ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยันอดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้ เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต

4.2 จุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้ ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ และกลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลรวมกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น

4.3 โอกาส ได้แก่ ความต้องการมังคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว

4.4 อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้ มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ และความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย เกษตรแปลงใหญ่โดยตรง

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จัดทำ TOWS Matrix พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่อยู่ในช่วงกลยุทธ์ SO มีจุดแข็งและโอกาส กล่าวคือ กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ยังมีจุดอ่อนด้านความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และภาวะผู้นำของประธานกลุ่ม รวมถึงมีโอกาสด้านการขยายตลาดส่งออกได้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐ ดังนั้นแนวทางส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ให้สามารถแข่งขัน โดยมุ่งเน้นที่สมาชิกของกลุ่มให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยการใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับเกษตรกรในพื้นที่

2. สร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
3. นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาช่วยให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลทางการเกษตร

อภิปรายผล

จากนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบายเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตโดยการรวบรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคการเกษตรต้องเผชิญปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ประมาณ 1-32 ไร่ เป็นลักษณะต่างคนต่างผลิตและนำผลผลิตมาประมูลราคาขายร่วมกัน เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวบรวมการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน จึงได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีการบริหารจัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

ในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ อำเภอเขาชะเมา จันทบุรี นั้น มีจุดแข็งที่สำคัญ คือ สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของกมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2560) พบว่า การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน พุดคุย ทำความรู้จัก

รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบตัวใครตัวมัน อีกทั้งสมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549 : หน้า 142-149) กล่าวว่า องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ส่วนรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549: หน้า 219) กล่าวว่า ผู้นำจะเป็นผู้ กำหนดปัญหาวางแผน ตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อการดำเนินงานในองค์การของกลุ่ม และ Ernest et al. (2010) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรการเกษตรในระดับท้องถิ่น คือ ความสามารถในการประสานกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นผ่านเวทีต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องสร้างความสัมพันธ์แบบที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในการทำงานและความไว้วางใจจาก องค์กรที่มีทรัพยากรที่สามารถแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันได้ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถเพิ่มความ สามารถขององค์กรการเกษตร

ส่วนจุดอ่อนของกลุ่ม คือ สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม ของกลุ่ม ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้เพื่อให้อาจบริหารจัดการการผลิตให้สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุ ค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการ เข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ และกลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลร่วมกับกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ชมพูพิทักษ์ และ คณะ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกลุ่ม การแยกตัวของกลุ่มสมาชิก เนื่องจากกลุ่มเกิดการขัดแย้งกันภายในกลุ่มและสมาชิกมีทัศนคติไม่ตรงกัน เพราะสมาชิกยังไม่คุ้นเคยกับ การทำงานเป็นทีม รวมทั้งงานวิจัยของ กมลรัตน์ ธิระพงษ์ (2555) พบว่า เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมากซึ่ง เป็นปัญหาที่พบในทุกเขตพื้นที่ที่ทำการส่งเสริม นอกจากนี้ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และ ประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pezeshki-Raad, Aghahi & Ukaga (2001) พบว่า ในภาพรวมขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร และขาด การเชื่อมโยงระหว่างการส่งเสริมกับองค์กรอื่นๆ ขาดเทคโนโลยี และที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการฝึกอบรม ด้านเทคนิคต่างๆ

โอกาสของกลุ่ม คือ ความต้องการมังคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รัฐบาลมี นโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันใน รูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่

ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ ตงเต้า และคณะ (2555) พบว่า เมื่อมีการนำเทคโนโลยีการผลิตมังคุด คุณภาพไปใช้ในกระบวนการผลิตแล้วสามารถลดต้นทุนการผลิตมังคุดได้ เทคโนโลยีการผลิตมังคุด คุณภาพที่กลุ่มตัวแทนทั้ง 7 กลุ่มดำเนินงานได้นำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มเกษตรกร 8 กลุ่มที่เหลือ โดยการ จัดประชุมให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายทั้ง 15 กลุ่มได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การผลิต ตลอดจนและเปลี่ยนประสบการณ์การเพิ่มมูลค่าผลผลิตมังคุดโดยมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ การใช้ องค์ความรู้ การผลิตมังคุดคุณภาพเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกมังคุด จังหวัด จันทบุรี เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิต และพัฒนาจนเกิดการรวมตัว เป็นกลุ่ม เครือข่ายที่สามารถเรียนรู้ และจัดกระบวนการผลิตแปรรูป และการจัดจำหน่ายผลผลิตมังคุดคุณภาพที่ได้ ไปต่างประเทศร่วมกัน จะเกิดความสำเร็จได้นั้น ต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำแปลงต้นแบบและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจึงจะประสบความสำเร็จด้วยดี และพิมลรัตน์ คำบอบ (2558) พบว่า การจัดการด้านการผลิตเกษตรกรสามารถผลิตมังคุดได้ตามลักษณะที่ตลาด ต้องการ เนื่องจากปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุม GAP แนวทางพัฒนาการผลิตมังคุดควรใช้ระบบการ ปลูกที่เหมาะสมแล้วการปฏิบัติดูแลรักษาที่ตื่นตัวเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาทางด้านปริมาณ และคุณภาพมังคุดให้สูงขึ้น สำหรับอนาคตการทำสวนมังคุด อาจสรุปได้ว่า ยังมีเส้นทางแจ่มใส โดยเฉพาะใน ด้านการตลาดยังเปิดกว้างสำหรับมังคุด ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธจิตต์ สีเหนียง และคณะ (2557) พบว่า มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับระบบการทำงาน และมีการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างภายในและหน่วยงานเครือข่าย

อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้ มีการดำเนินงาน ส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลา ประกอบอาชีพ และความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย การเกษตร แบบแปลงใหญ่โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Swanson (2009 อ้างถึงใน Glendenning and Babu, 2011) พบว่า ความยากลำบากในการจัดบริการส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นขนาดและ ความซับซ้อนของการผลิตทางการเกษตร สภาพแวดล้อมของนโยบายที่กว้างขวาง ความเชื่อมโยงที่ อ่อนแอระหว่างระบบส่งเสริมและการวิจัย ความยากลำบากในการส่งผลกระทบต่อเจตนา ความอ่อนแอที่

เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นและการสนับสนุนทางการเมือง หน้าที่อื่นๆ ที่มีมากกว่าการถ่ายทอดความรู้ และความท้าทายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทางการคลัง

อย่างไรก็ตามพื้นฐานความเข้มแข็งของกลุ่ม เกิดจากความพร้อมของกลุ่มและประธานกลุ่มนั้นๆ เป็นหลักการบริหารจัดการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งหากปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมแล้ว ความสำเร็จในการสร้างกลุ่มจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

สำหรับ การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผน กลุ่มได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม และทุกคนคิดว่าหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนมีผลดีต่อกลุ่ม มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน ทั้งนี้ ทางกลุ่มยังไม่มีแผนในการจัดการผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ดังนั้นบทบาทและความสำคัญของการวางแผนให้ประสบความสำเร็จนับเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ซึ่งต้องบริหารจัดการทีมอย่างแข่งขัน ซึ่งความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนการประสานความคิดที่แตกต่างจากบุคลากรในทีมงานให้เป็นความเห็นของกลุ่มโดยไม่เกิดความแตกแยก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารกลุ่มจำเป็นต้อง ตระหนักถึงปัจจัยในการวางแผนอย่างถ่องแท้ เช่น ประเภทของกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม ความหลากหลายของสมาชิก พัฒนาการของกลุ่ม บทบาทของสมาชิก และการประชุมกลุ่ม (สาคร สุขศรีวงศ์, 2551 : หน้า 293)

2. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร การดำเนินการของกลุ่มมีความชัดเจนทางด้านภารกิจตั้ง มีผังโครงสร้างชัดเจน รวมถึงเกณฑ์ในการเลือกคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างถาวรหรือเป็นรูปธรรม มักจะมีกระบวนการบริหารจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น มีโครงสร้างของการบริหารงานอย่างชัดเจน มีระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของกลุ่ม การมีบทบาทหน้าที่ (โครงสร้างกลุ่ม/ ใคร/ ทำอะไร) ภายในกลุ่มมีการดำเนินการและการบริหารที่มีความโปร่งใส/ ตรวจสอบได้ มีการขยายจำนวนสมาชิก/ การพัฒนาความรู้สมาชิก และที่สำคัญ คือ มีผู้นำกลุ่ม (จักรี สุจริตธรรม, 2547 อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, 2552) ซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการหรือการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ อีกทั้งไม่มีการนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาส่งผลให้ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว หรืออาจมีการดำเนินงานตามภาวะหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มี การวางแผนล่วงหน้า โครงสร้างองค์กรไม่แน่ชัด ไม่มีการจัดระเบียบการทำงานอย่างมีระบบ การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน (สถาบันพัฒนาสีเขียวอินโดจีน, 2545, น.69 อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, 2552)

3. การจัดคนเข้าทำงาน อาศัยการแบ่งงานตามความเหมาะสมและความถนัดในการทำงานของสมาชิก แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้านการตลาดและบัญชี ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2553: หน้า 3-10) กล่าวว่า พลังกลุ่มจะดีและไปรอด ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ มีกรรมกรที่ดี มีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง สมาชิกช่วยกันวางแผนทำงาน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ

4. การอำนวยความสะดวก มีผู้นำอย่างเป็นทางการ และยังมีบทบาทในการวางแผนการผลิตและการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรมโดยนำกลุ่มไปขึ้นทะเบียนระบบแปลงใหญ่มังคุด ซึ่งผู้นำถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อน สนับสนุน และประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มและหน่วยงานภายนอกให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2552) พบว่า ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นบุคคลที่พร้อมในการสละเวลาเพื่อการดูแลสนับสนุนและบริหารงานในกลุ่มเพื่อความเจริญก้าวหน้าและเป็นตัวแทนของสมาชิกในการดำเนินงานด้านต่างๆ อีกทั้งยังต้องเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้เป็นผู้นำกลุ่ม รวมทั้งยังต้องเป็นผู้ที่คอยให้การดูแลและเป็นพี่เลี้ยงของสมาชิกกลุ่มและผู้นำ เพื่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม การรวมกลุ่มมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมสมาชิกให้ดำเนินการภายใต้กรอบระเบียบที่กำหนดขึ้นมาและสมาชิกทุกคนเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความชัดเจนในการบริหารจัดการที่มีเครื่องมือในการควบคุม สอดคล้องกับการศึกษาของศศิภัทร พงษ์กษัตริย์ (2549: หน้า 5-7) กล่าวว่า การส่งเสริมและการควบคุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างประหยัดเช่นกัน เพราะเมื่อสมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มจะสามารถติดต่อได้ง่ายและเกิดการประหยัดในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การฝึกอบรม และการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนา เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล อาจเกิดจากความขัดแย้งกันภายในกลุ่มและสมาชิกมีทัศนคติที่ไม่ตรงกัน เพราะสมาชิกยังไม่คุ้นเคยกับการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับการศึกษาของวลัยพร ชมพูพิทักษ์ และคณะ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาของการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ความไม่ต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโครงการ ปัญหาด้านการสื่อสารกับ สมาชิกกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม พิสิทธิ์ รัตนะ และคณะ (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผน และ

การติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้
  - 1.1 กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ควรมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมของกลุ่มให้บ่อยครั้งและต่อเนื่อง
  - 1.2 ผู้นำกลุ่มมีบทบาทที่สำคัญในการรวมกลุ่มเกษตรกร ดังนั้นต้องมีการส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
  - 1.3 การจัดตั้งกลุ่มถือว่ามีผลดีต่อการพัฒนาอาชีพทำสวนมังคุด
  - 1.4 การขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเป็นการสร้างผลประโยชน์ในเชิงการพัฒนาาร่วม
  - 1.5 การหาผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการรวมกลุ่ม
  - 1.6 การตั้งกฎ ระเบียบของกลุ่มเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้กับสมาชิกภายในกลุ่มที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป
  - 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเจาะลึกด้านการพัฒนารูปแบบการตลาดโดยตรง เพราะการตลาดถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม
  - 2.3 ควรมีการศึกษากลุ่มแปลงใหญ่อื่นๆ เพื่อได้ทราบถึงกระบวนการทำงานของกลุ่ม และการบริหารจัดการ